

ENIGE OPMERKINGEN OVER DE PERSPECTIEVEN VAN DE AARDAPPEL

Dr. ir. D. E. VAN DER ZAAG

Proefstation voor de Akker- en Weidebouw

INLEIDING

De perspectieven van een gewas worden door verschillende factoren bepaald, die zeer moeilijk te overzien zijn. Dit geldt vooral voor de belangrijkste factor, de afzetmogelijkheid. Dat is dan ook de reden geweest dat hier bij de aardappel vooral aandacht zal worden besteed aan de ontwikkeling gedurende de laatste jaren, aan de hand van enkele beschikbare gegevens. De lezer kan eventueel zelf – gebaseerd op deze ontwikkeling – verdergaande conclusies trekken.

Achtereenvolgens zullen de pootaardappelen, de consumptie-aardappelen, de voer-aardappelen en de fabrieksaardappelen worden besproken.

POOTAARDAPPELEN

Technische ontwikkeling

In de laatste decennia hebben zich bij de teelt van pootaardappelen grote veranderingen voorgedaan. Een nieuwe methode was nog maar nauwelijks ingeburgerd of ze moest alweer vervangen worden door een andere, betere werkwijze (stamselectie, looftrekken, doodspuiten, mechanisch looftrekken, nacontrole in de kas, IL-test). Het vermogen om zo snel van de ene methode naar de andere te kunnen overschakelen, is een bewijs van de kundigheid van de pootaardappelteilers.

De laatste jaren werd bij het onderzoek veel aandacht geschonken aan het machinaal looftrekken. Op de landelijke demonstratie in de NOP in 1958 is gebleken, dat momenteel twee typen looftrekmachines redelijk werk kunnen leveren. Het ziet er dus naar uit dat de telers, indien ze dit wensen, binnen enkele jaren het loof tegen redelijke kosten machinaal kunnen laten trekken. Dit heeft verschillende voordelen zoals: geen nieuwe uitloop, geen chemische stoffen op en in de grond, gemakkelijker machinaal rooien en minder last van *Rhizoctonia*. Het machinaal looftrekken heeft echter ook enige nadelen, o.a. meer kans op aangetaste knollen door *Phytophthora infestans* en meer sporen van wielen in de geulen. Het is moeilijk te voorspellen, welke omvang het machinaal looftrekken zal krijgen. Waarschijnlijk zullen vele telers van een ras als Bintje (dat in de meeste jaren tamelijk goed is dood te spuiten en bovendien op kleigronden zeer vatbaar is voor knolaantasting door de aardappelziekte) veelal het doodspuiten prefereren boven machinaal looftrekken. Dit zal vooral dan het geval zijn, als nieuwe chemische middelen toegepast kunnen worden, die de nieuwe uitloop goed onderdrukken (onderzoek van drs. BODLAENDER). Latere rassen als Libertas, Alpha, enz., die moeilijk dood te spuiten zijn en bovendien veel minder vatbaar zijn voor knolaantasting, zullen in de toekomst vooral machinaal loofgetrokken worden. Op zandgronden, waar het doodspuiten meestal moeilijk gaat en waar men ook min-

der last heeft van zieke knollen, zullen de looftrekkers goede kansen maken. Verwacht wordt, dat in de komende jaren zowel doodspuiten als looftrekken naast elkaar toegepast zullen worden, tenzij natuurlijk van hogerhand een bepaalde methode wordt voorgeschreven.

Het onderzoek met systemische middelen om bladluizen te bestrijden (ir. REESTMAN c.s.) en het onderzoek van het virustransport in de plant (dr. BEEMSTER) openen perspectieven voor de pootaardappelteelt. Vooral het gebruik van systemische middelen kan meer mogelijkheden geven voor de teelt van pootaardappelen in streken, waar tot nu toe door de vroege luizenvluchten de teelt sterk bemoeilijkt werd. Bovendien zal nagegaan worden of door deze middelen ook iets bereikt kan worden voor de bestrijding van de zg. zomervluchten van bladluizen. Mocht dit mogelijk zijn, dan zou het tijdstip waarop het loof van de aardappelen doodgespoten of getrokken wordt, naar een latere datum verschoven kunnen worden. Door het onderzoek van dr. BEEMSTER is verder aangetoond, dat de planten in die tijd in een zodanig stadium kunnen verkeren, dat ze weinig vatbaar zijn voor infectie van virusziekten. Door teeltmaatregelen en door toepassing van eventuele chemische middelen die vorming van jong loof tegen gaan, zal men ernaar moeten streven alle planten vóór de grote zomervluchten van de luizen in dit stadium te krijgen. Dit zou het tijdstip van looftrekken of doodspuiten gunstig kunnen beïnvloeden, wat een toeneming van de opbrengst en een verlaging van de kostprijs ten gevolge kan hebben. Uiteraard neemt men als pootgoedteler dan enig risico, nl. dat toch late infectie heeft plaatsgevonden. Daarom zijn deze onderzoeken zo belangrijk, omdat dit risico zo klein mogelijk zal moeten blijven. De NAK heeft de nacontrole in de vorm van de IL-test, zodat de gezondheidstoestand van goedgekeurd pootgoed er niet onder behoeft te lijden.

Afzetmogelijkheden

In figuur 1 is o.a. de oppervlakte pootaardappelen gedurende de laatste jaren weergegeven. Deze oppervlakte blijkt tamelijk constant te zijn. De vraag is nu of deze oppervlakte de komende jaren ongeveer gelijk zal blijven of sterk zal veranderen.* Dit zal vooral bepaald worden door de afzetmogelijkheden. In tabel 1 zijn de hoeveelheden geëxporteerde pootaardappelen naar de diverse importerende landen opgegeven. Uit deze tabel blijkt, dat tot en met oogst 1958 de EEG-landen ongeveer 78 % van de totale hoeveelheid geëxporteerde pootaardappelen voor hun rekening namen.

Tabel 2 geeft een indruk van de pootaardappelteelt in deze partnerlanden. De behoefte aan geïmporteerde pootaardappelen is in landen als Frankrijk, Italië en België zeer groot, omdat hun oppervlakte pootaardappelen in verhouding tot de totale oppervlakte aardappelen zeer klein is.

Dit wordt bevestigd door figuur 2, waaruit blijkt dat in Frankrijk en Italië van alle gepote knollen resp. 23 % en 8 % goedgekeurde poters zijn. Deze twee landen kunnen

* In 1959 is 31 787 ha aardappelen voor de keuring aangegeven, waaruit geconcludeerd kan worden dat het pootaardappelareaal dit jaar aanmerkelijk is vergroot.

DE PERSPECTIEVEN VAN DE AARDAPPEL

TABEL 1. De Nederlandse export van pootaardappelen (in 1000 ton)

Bestemming	Oogstjaar									
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	
EUROPA										
België	75	73	80	102	87	90	85	84	92	
Frankrijk	63	61	54	73	73	63	89	56	79	
Italië	10	18	21	19	20	18	24	22	22	
West-Duitsland	9	10	13	16	14	15	13	13	33	
Oost-Duitsland	-	-	-	1,5	-	4	1	-	1	
Zwitserland	8	9	12	19	15	26	18	19	19	
Tsjechoslowakije	4	8	1	2	0,5	1	1	-	1	
Spanje	24	1	2	5	2	2	2	1	1	
Portugal	10	3	5	6	6	6	3	2	3	
Oostenrijk	-	-	-	-	6	1	1	-	1	
Polen	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Joegoslavië	-	-	-	2	-	-	-	-	-	
Luxemburg	-	-	-	2,5	2	2	1	1	1	
Overige landen	16	6	7	-	0,5	1	1	2	2	
Totaal	219	189	195	248	227	229	239	200	255	
AFRIKA										
Egypte	5	7	4	8	7	9	11	8	9	
Algiers	4	4	5	4	5	5	7	5	8	
Madeira	-	-	-	1	1	1	1	1	1	
Fr. Marokko	-	-	-	1	1	2	2	3	8	
Lybië	-	-	-	-	-	-	1	1	1	
Overige landen	1	2	1	-	-	1	-	-	2	
Totaal	10	13	10	14	14	18	22	18	29	
AMERIKA										
Brazilië	8	10	3	7	6	4	3	3	1	
Mexico	0,5	0,7	2	1	0,8	4	1	2	3	
Venezuela	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Overige landen	-	-	1	1	0,2	-	1	1	1	
Totaal	8,5	10,7	6	9	7	8	5	7	5	
AZIË										
Div. landen	-	-	1	1	1	1	1	1	1	
Totaal alle werelddelen	237	213	212	272	249	256	268	226	290	
Aandeel EEG-landen	66 %	76 %	79 %	78 %	78 %	74 %	79 %	78 %	78 %	

hun aardappelopbrengst per ha verhogen door een betere bemesting toe te passen en beter pootgoed te gebruiken. De algemene verwachting is dan ook dat – nu de Euro-markt tot stand gekomen is – de perspectieven voor de afzet van Nederlandse pootaardappelen gunstig zullen zijn. Daartegenover staat, dat aangenomen moet worden

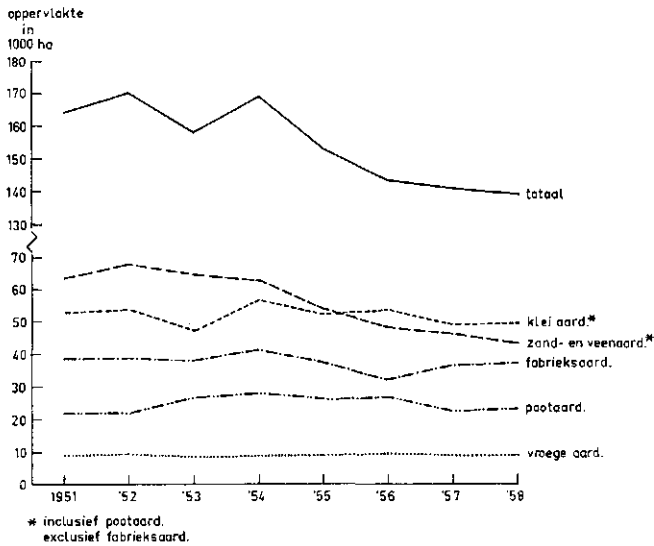

FIG. 1.
OPPERVLAKTE AARDAPPELEN
GEDURENDE DE LAATSTE
8 JAREN

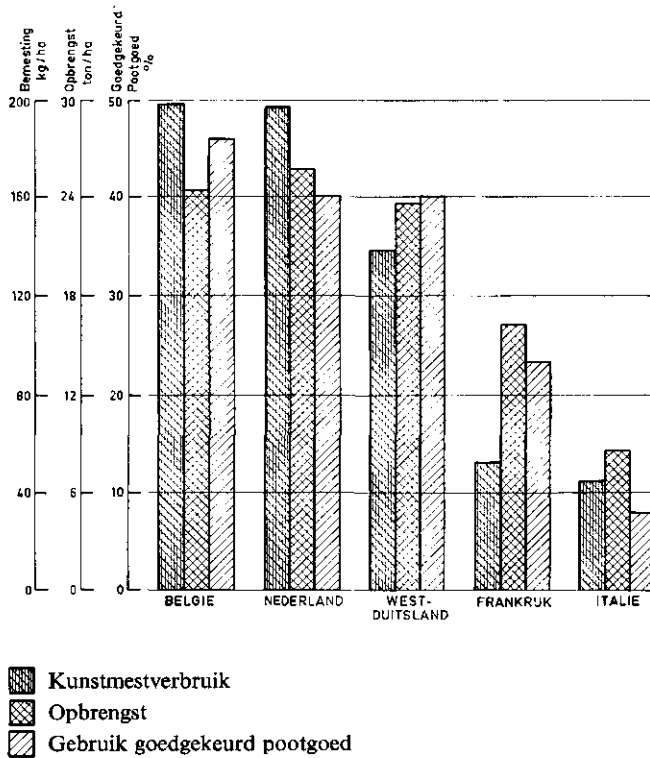

FIG. 2.
KUNSTMESTVERBRUIK,
OPBRENGSTEN EN GEBRUIK
VAN GOEDGEKEURDE POOT-
AARDAPPELEN IN DE EEG-
LANDEN (*Kartoffelwirtschaft*
11 (39), 1958)

DE PERSPECTIEVEN VAN DE AARDAPPEL

TABEL 2. Oppervlakte goedgekeurde pootaardappelen in de EEG-landen in 1957

	Oppervlakte in ha	In % van de EEG	Totale oppervlakte pootaardappelen in % van de totale aardappeloppervlakte in het land
West-Duitsland	83 500	64	8
Frankrijk	21 300	16	2
Nederland	22 800	18	16
Italië	2 100	1,6	0,7
België/Luxemburg	500	0,4	0,3
Totaal	130 200	100	

dat deze landen zullen trachten zoveel mogelijk zelf hun pootaardappelteelt uit te breiden. Het is daarom van belang, dat Nederland ernaar gaat streven de kostprijs van dit produkt laag te houden en zich vooral zal gaan toelagen op het leveren van prima uitgangsmateriaal voor de teelt in de partnerlanden. Dit houdt dus in, dat we ons moeten concentreren op een kwaliteitsprodukt, wat bij pootaardappelen dan ook reeds gedaan wordt.

Een andere vraag is of ons rassensortiment beantwoordt aan de eisen die de EEG-landen straks zullen stellen. Voor België, Frankrijk en Italië is dat wel ongeveer het geval. Duitsland, dat zijn grenzen voor de meeste Nederlandse rassen steeds gesloten heeft gehouden, bezit een geheel ander rassensortiment dan Nederland.

In tabel 3 zijn de zes belangrijkste rassen voor de pootaardappelteelt in Nederland, West-Duitsland en de gezamenlijke EEG-landen opgenomen. Aangezien West-Duitsland in 1957 ruim 60 % van de totale oppervlakte pootaardappelen in de EEG inneemt (vgl. tabel 2), wijkt ons rassensortiment pootaardappelen tamelijk sterk af van dat van de gezamenlijke EEG-landen. Door het in werking treden van de Euro-markt krijgen in Nederland geteelde rassen, die ook op de Duitse Rassenlijst voorkomen, een groter afzetgebied. Wanneer in EEG-verband de mogelijkheid geschapen wordt om ook andere Duitse rassen hier te telen, zal dit ongetwijfeld een verschuiving inhouden van het Nederlandse rassensortiment.

TABEL 3. De belangrijkste rassen bij de pootaardappelteelt in Nederland, West-Duitsland en de EEG en de oppervlakte van deze rassen in % van de totale oppervlakte pootaardappelen in de genoemde landen in 1957*

Nederland		West-Duitsland		EEG	
Bintje	35 %	Maritta	13 %	Bintje	13 %
Eersteling	13 %	Ackersegen	12 %	Ackersegen	10 %
Voran	7 %	Heida	10 %	Maritta	9 %
Eigenheimer	6 %	Bona	7 %	Heida	6 %
Sirtema	5 %	Augusta	6 %	Eersteling	4 %
Record	5 %	Carmen	5 %	Bona	4 %

* Sinds 1957 is het rassensortiment in West-Duitsland nogal gewijzigd en daarmee ook dat van de EEG.

TABEL 4. Enige gegevens van enkele hoofdzakelijk voor het binnenland bestemde rassen en enkele rassen, waarvan veel pootaardappelen geëxporteerd worden (1958).

	Verandering v. d. totale oppervlakte in de laatste 3 jaren	Oppervlakte pootaardappelen in ha	Oppervlakte pootaardappelen in % v. d. totale oppervlakte per ras	Percentage van de oppervlakte goedgekeurd in de klassen						Aantal ha pootaardappelen per stam en ras				
				S	SE	E	A	B	C	EG	1.j.	2.j.	3.j.	4.j.
RASSEN HOOFDZAKELIJK BESTEMD VOOR HET BINNENLAND														
Bevelander	achteruit	166	6	2,3	3,7	17,7	27,3	48,7	-	0,4	4	4	6	11
Libertas	vooruit	1117	10	1,2	3,4	16,6	27,9	47,3	0,4	3,3	7	7	9	21
Meerlander	gelijk	227	8	2,2	6,3	26,7	37,1	26,2	0,7	0,8	6	7	6	10
Noordeling	achteruit	467	7	0,8	2,7	11,1	29,0	55,7	0,2	0,4	6	6	9	24
Rode Star	achteruit	142	15	0,5	1,9	0,5	4,0	86,9	5,9	0,2	4	4	7	142
Eigenheimer														
(incl. Bl. Eig.)* . . .	achteruit	1148	11	3,4	5,1	24,2	29,3	33,2	0,6	4,9	2,5	3	4	8
Furore*	vooruit	478	12	4,1	7,3	17,6	20,8	44,9	0,3	4,6	2,0	3	3	6
Gineke*	vooruit	306	9	2,7	6,4	14,1	37,5	32,7	1,9	3,3	2,0	8	9	10
Isselster*	achteruit	284	7	1,5	5,3	16,5	40,4	30,9	0,2	5,2	4,5	7	10	24
Gemiddeld														
(1e kolom totaal) . . .		4335	9	2,3	9,7	17,9	28,7	42,5	0,7	3,1	3,5	6	6	12
RASSEN, DIE VEEL GE-EXPORTEERD WORDEN														
Sirtema		1463	70	3,0	7,6	45,8	31,8	11,7	-	0,1	3	4	6	9
Alpha		979	35	1,9	8,0	16,0	29,4	43,9	0,1	6,7	3	3	4	8
Bintje		7157	31	3,0	9,0	53,8	25,0	8,1	0,05	1,5	4	5	7	11
Gemiddeld														
(1e kolom totaal) . . .		9599	35	2,8	8,7	48,7	26,5	12,3	0,1	0,8	3,5	5	7	10
Gem. (totaal voor alle in Nederland geteelde rassen)		23663	17	2,5	6,7	36,5	30,8	21,9	0,3	1,3	3	5	6	11

* Rassen waarvan pootaardappelen worden geëxporteerd.

Ongeveer de helft van de in Nederland geteelde pootaardappelen blijft in het binnenland en de rest wordt geëxporteerd. De pootaardappelteelt richt zich dus mede op de buitenlandse vraag, tenminste voor die rassen, die als pootgoed worden geëxporteerd. Bij de rassen waarvan zo goed als geen poters over de grenzen gaan, zal de pootgoedteelt daarentegen afgestemd moeten zijn op de binnenlandse vraag. In tabel 4 zijn van een aantal hoofdzakelijk voor het binnenland bestemde rassen en van drie rassen, die voor een zeer belangrijk gedeelte geëxporteerd worden, enkele bijzonderheden weergegeven. Bij rassen, die voornamelijk voor het binnenland bestemd zijn, domineert de oppervlakte pootaardappelen, die als klasse B is goedgekeurd, terwijl bij de „exportrassen” in het algemeen klasse E overheerst. Het ras Alpha maakt hierop een uitzondering. Aangezien dit een laat ras is heeft men dikwijls bezwaren tegen het vroege rooien, bovendien bestaat er voor dit ras in het buitenland in de B-klasse afzetmogelijkheid.

Voor stamselectiebedrijven is het altijd een moeilijke vraag van hoeveel stammen van een bepaald ras moet worden uitgegaan. Eerst over 3 à 4 jaar kunnen deze stammen als S-pootgoed verkocht worden. Men zal dus deze periode bij benadering moeten kunnen overzien om enige zekerheid te hebben of er dan voldoende vraag naar dit pootgoed zal zijn.

In tabel 4 is daarom bovendien nog aangegeven hoeveel ha pootaardappelen per stam en per ras voorkomen. Men krijgt uit deze gegevens de indruk, dat men op de stamselectiebedrijven niet voldoende op de hoogte is met de landelijke gegevens. Om dit in te zien moet men b.v. een zich nog steeds uitbreidend ras als Libertas vergelijken met een iets achteruitgaand ras als Eigenheimer. Het totaal aantal stammen moet immers per ras aangepast zijn aan de oppervlakte pootaardappelen van dat ras, waar bovendien nog, indien mogelijk, de te verwachten oppervlakte bij betrokken dient te worden.

Conclusie

De technische ontwikkeling bij de teelt van pootaardappelen laat enige gunstige perspectieven zien. Ook de afzetmogelijkheden van pootaardappelen lijken in het licht van de EEG niet ongunstig. Op stamselectiebedrijven wordt bij het bepalen van het aantal stammen, waarvan men bij de stamselectie uitgaat, onvoldoende rekening gehouden met de landelijke gegevens. Het totaal aantal stammen van een ras dient afgestemd te zijn op de totale oppervlakte pootaardappelen van dat ras, waarbij tevens rekening moet worden gehouden met de te verwachten veranderingen van deze oppervlakte in de komende jaren.

CONSUMPTIE-AARDAPPELEN

Algemeen

De laatste vijf jaar is de oppervlakte aardappelen in Nederland verminderd (vgl. figuur 1). Terwijl de oppervlakten vroege aardappelen, pootaardappelen, fabrieks-aardappelen en cetaardappelen op de kleigronden weinig veranderd zijn, loopt het

areaal aardappelen op de zandgronden in de laatste jaren sterk terug. Onvoldoende afzetmogelijkheden zijn hiervan de oorzaak. Zowel voor binnenlandse consumptie als voor export worden klei-aardappelen meer gevraagd dan zandaardappelen. De teelt van voeraardappelen, die na de oorlog veel voorkwam, is bij de huidige krachtvoerprijzen en door schaarste aan goedkope arbeidskrachten bij de vervoeding van deze aardappelen niet meer lonend. De telers van zandaardappelen hebben hierop dan ook duidelijk gereageerd, zoals blijkt uit figuur 1.

In ons land worden per jaar ca. 1 000 000 ton aardappelen geconsumeerd, waarvan naar schatting 700 000 ton via handelaren. Men neemt aan, dat hiervan ongeveer 20 % zandaardappelen zijn. Hieruit blijkt dus duidelijk dat de consument de klei-aardappelen, hoewel die steeds duurder zijn, prefereert boven zandaardappelen. Dit wordt ook gedemonstreerd in tabel 5.

TABEL 5. Totale aanvoer van etaardappelen in de maanden september en oktober te Amsterdam

Jaar	Aanvoer in tonnen		Aanvoer in %	
	klei	zand	klei	zand
1956	10800	210	98	2
1957	9900	970	91	9
1958	10200	570	95	5

Naast vooroordelen, die ontstaan zijn in oorlogstijden, zijn ook reële oorzaken aan te wijzen, die deze voorkeur verklaren:

1. De klei-aardappel heeft van nature doorgaans een mooier uiterlijk dan de zandaardappel.
2. Klei-aardappelen zijn meestal ook iets beter klaargemaakt dan zandaardappelen. Dit wil echter niet zeggen dat aan klei-aardappelen niets zou mankeren.
3. De kleigronden beschikken over enige rassen, die een uitstekende consumptiekwaliteit bezitten, zoals Eigenheimer, Bintje, Furore en Bevelander, terwijl er voor de zandgronden eigenlijk geen rassen zijn die in dit opzicht de juist genoemde rassen kunnen evenaren.

Door het wassen of borstelen van aardappelen en door zeer goed sorteren kan men het verschil tussen klei- en zandaardappelen geringer maken. Dit zal echter zeker niet voldoende zijn om de klei-aardappelen te verdringen, maar men zal hiermee waarschijnlijk wel kunnen bereiken, dat het percentage zandaardappelen dat thans geconsumeerd wordt niet meer terugloopt, maar zelfs nog iets uitgebreid kan worden.

Binnenlands verbruik

Uit figuur 3 blijkt, dat het aardappelverbruik per hoofd per jaar in ons land vermindert en ondanks de bevolkingsaanwas neemt zelfs ook het totale verbruik af.

DE PERSPECTIEVEN VAN DE AARDAPPEL

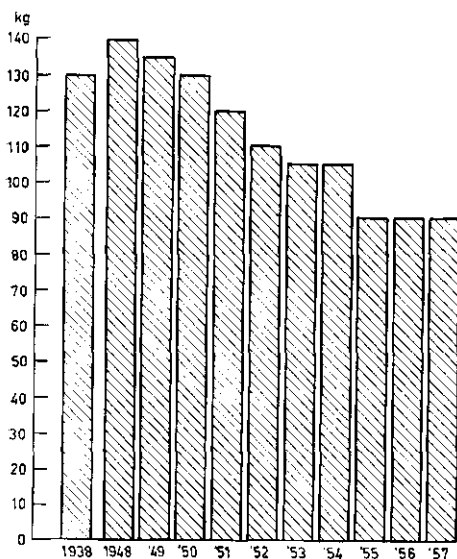

FIG. 3. JAARLIJKS VERBRUIK VAN AARDAPPELEN IN NEDERLAND IN KG PER PERSOON (naar gegevens van het CBS)

Volgens officiële gegevens is het aardappelverbruik per hoofd per jaar in de 5 EEG-landen als volgt:

West-Duitsland	± 150 kg (waarschijnlijk ± 115 kg)
Frankrijk	± 124 kg
België	± 150 kg
Nederland	± 90 kg
Italië	± 50 kg

Behalve in Italië neemt in al deze landen het verbruik af, in Nederland b.v. sterker dan in West-Duitsland. Hoewel algemeen wordt aangenomen, dat er een verband bestaat tussen het welvaartsniveau van een land en het aardappelverbruik, zijn er mogelijkheden om het teruglopen van dit verbruik tegen te gaan:

1. Allereerst zullen producent, groothandelaar en kleinhandelaar erin moeten slagen om de consument dat aan te bieden wat hij wenst. Bovendien zal de consument door de kleinhandelaar op de juiste wijze dienen te worden voorgelicht.
2. Met het stijgen van het welvaartsniveau wordt de behoefte aan luxe artikelen groter. Door nu de aardappelen te verwerken tot zg. veredelde produkten zal men in deze behoefte moeten kunnen voorzien.

Over de eerste mogelijkheid is reeds veel gesproken en geschreven. Het schijnt voor belanghebbenden niet goed mogelijk te zijn de handen ineen te slaan om dit doel te bereiken. Door middel van kleinverpakking werd de mogelijkheid geschapen om de aardappel als merkartikel te verkopen, waardoor – bij een juist gebruik – de consument in principe weet wat hij koopt en bovendien verzekerd is van een meer *constante* kwaliteit. De ervaringen met kleinverpakking zijn echter zeer ongunstig geweest. Aangenomen moet worden, dat de belangrijkste oorzaak voor deze mislukking is geweest,

dat de inhoud van de zakjes niet zodanig was, dat de consument daarvoor de hogere prijs wilde betalen. In het buitenland heeft de kleinverpakking in sommige bevolkingscentra een grote vlucht genomen. Dit is niet in de eerste plaats veroorzaakt door een verbetering van de kwaliteit, maar was het resultaat van de ontwikkeling van de grote zelfbedieningszaken. In ons land echter had men juist de kleinverpakking moeten gebruiken om de kwaliteit te verbeteren. Gelukkig worden er opnieuw besprekingen gevoerd om deze zaak – maar nu gezamenlijk – weer aan te pakken. De ervaring heeft ons geleerd, dat een vrijwillige kwaliteitscontrole door een onbevooroordeelde instantie

TABEL 6. Export van consumptie-aardappelen naar de belangrijkste afnemers

	Hoeveelheden in 1000 ton					
	1952/'53	1953/'54	1954/'55	1955/'56	1956/'57	1957/'58
EUROPA	177	71	124	459	63	212
Frankrijk	-	-	-	-	-	23
België	-	12	1	-	19	-
West-Duitsland . .	71	29	21	118	34	10
Engeland	-	-	60	236	-	154
Italië	32	15	7	6	8	1
Zweden	-	-	25	84	-	9
Diversen	-	-	-	-	-	6
AMERIKA	73	18	38	36	21	26
Argentinië	-	-	-	-	-	11
Barbados	2	1	2	1	2	1
Br. Guyana	5	2	6	2	5	3
Ned. Antillen . . .	5	5	5	4	5	6
Trinidad	6	4	7	2	5	2
Uruguay	25	-	-	6	-	-
Venezuela	28	5	17	12	2	-
Diversen	-	-	-	-	-	2
AFRIKA	31	24	8	13	14	7
Egypte	11	11	4	4	4	-
Egyptische Soedan	1	1	1	1	1	-
Frans Marokko . .	7	2	-	1	-	-
Goudkust	-	1	1	1	1	-
Spaans Marokko . .	1	6	-	3	1	-
Tanger	3	3	-	1	1	-
Azië	24	23	20	19	20	19
Ceylon	12	11	6	7	7	13
Goa	1	1	1	1	2	-
Malakka	10	10	12	9	8	4
Diversen	-	-	-	-	-	2
Totaal	305	136	190	527	118	264

- = juiste cijfers niet bekend of zeer weinig geëxporteerd.
Bron: *Produktschap voor Aardappelen*

noodzakelijk is. Mocht men hierin slagen, dan is de consument verzekerd van een produkt van goede en tamelijk *constante* kwaliteit. Hiermee zouden zowel consument als producent gediend zijn.

Als een andere mogelijkheid om vermindering van het verbruik tegen te gaan is genoemd: het verwerken van aardappelen tot veredelde produkten. In de Ver. Staten van Amerika werd in 1940 2 % van de aardappelen op de ene of andere wijze verwerkt tot een zg. veredeld produkt. In 1957 was dit reeds gestegen tot 23 % (16 % chips, 3 % bevroren pommes frites, 2 % gedroogde puree enz.). Ook in Engeland, Frankrijk, West-Duitsland, Spanje en België worden momenteel chips gemaakt, zij het nog op bescheiden schaal. In Nederland zijn er twee fabrieken die zich met de chipsfabricage bezighouden.

Evenals bij patates frites het geval is, wordt de prijs van chips slechts in geringe mate bepaald door de prijs van de gebruikte aardappelen. Wel stelt men aan deze aardappelen zeer hoge eisen. Hierdoor ontstaat voor de telers de mogelijkheid om een kwaliteitsprodukt af te leveren tegen een redelijke prijs. Bovendien kunnen hier voor de Nederlandse telers mogelijkheden liggen om de chipsfabrieken in de ons omringende landen van goede grondstof te voorzien. De veredelde aardappelprodukten verdienen daarom alle aandacht, want ze kunnen het aardappelverbruik stimuleren en bovendien de telers gelegenheid bieden om aardappelen te leveren waaraan zeer hoge eisen worden gesteld. Het zou echter van onverantwoord optimisme getuigen om te veronderstellen dat het binnenlandse verbruik van aardappelen hierdoor in de naaste toekomst zou stijgen.

Exportmogelijkheden

In tabel 6 zijn de hoeveelheden geëxporteerde consumptie-aardappelen naar de verschillende landen opgenomen. De totale hoeveelheid is jaarlijks aan grote schommelingen onderhevig. Dit wordt vooral veroorzaakt door enkele Europese landen, zoals Engeland en Zweden, omdat de import in deze landen bepaald wordt door hun oogst. Valt die oogst mee, dan worden zeer weinig aardappelen geïmporteerd, valt hij tegen, dan importeert men grote hoeveelheden, zodat men dus niet kan spreken van een vaste afzet. De teler van exportrassen loopt dus altijd risico's.

Welke perspectieven biedt nu de EEG voor de export van consumptie-aardappelen? Tabel 7 geeft de aardappelsituatie in de vijf aangesloten landen weer. Hieruit blijkt, dat in deze landen in de jaren 1952-1955 meer aardappelen vervoerd werden dan voor menselijke consumptie werden gebruikt. Er zijn dus meer dan genoeg aardappelen.

Om de exportkansen bij een functioneren van de Euromarkt af te meten, moet men ook rekening houden met de ligging van de consumptiecentra in de teeltgebieden. Aardappelen zijn immers een volumineus produkt, waarbij ook de transportkosten een beslissende factor kunnen zijn.

Zo ontvangen telers in het Rheinland aanzienlijk meer voor hun aardappelen dan telers in de omgeving van Hannover, die ver van het Duitse consumptiegebied af wonen (figuur 4).

TABEL 7. Aardappelbalans van de EEG-landen (in 1000 ton)

	Tijdvak	Oogst	Import	Totaal	Cons.	Poot-goed	Fabr.	Export	Veevoer + verliezen
Nederland	vóór de oorlog	3062	7	3069	1006	246	750	315	752
	1948/'51	4752	—	4752	1531	358	800	675	1388
	1952/'55	4151	8	4159	1137	308	1000	456	1258
België/Luxemburg	vóór de oorlog	2457	90	2547	1349	236	50	50	862
	1948/'51	2266	114	2380	1094	200	50	70	966
	1952/'55	2351	121	2472	1127	190	50	50	1055
Frankrijk	vóór de oorlog	15885	140	16025	6017	3126	250	74	6558
	1948/'51	12587	238	12825	5482	2195	250	188	4710
	1952/'55	14614	266	14880	5661	2248	270	165	6536
West-Duitsland	vóór de oorlog	19538	100	19638	7454	2789	150	22	9223
	1948/'51	24121	300	24421	9867	2719	150	35	11650
	1952/'55	24508	98	24606	8583	2779	300	51	12893
Italië	vóór de oorlog	2820	69	2889	1561	846	15	115	352
	1948/'51	2740	58	2798	1771	784	15	87	141
	1952/'55	3112	116	3228	2102	788	15	149	174
Totaal EEG	vóór de oorlog	43762	406	44168	17387	7243	1215	576	17747
	1948/'51	46466	710	47176	19745	6256	1265	1055	18855
	1952/'55	48736	609	49345	18610	6313	1635	871	21916

Totale oppervlakte aardappelen EEG-landen 2 823 000 ha
 Ontleend aan: „Der Kartoffelbau” juli 1958.

Het Ruhrgebied in Duitsland omvat ongeveer 10 mln. mensen, die gemiddeld per jaar 1 mln. ton aardappelen gebruiken. Dit gebied ligt op geringe afstand van de Nederlandse grens, zodat grote delen van ons land dicht bij het Ruhrgebied liggen dan de grote teeltgebieden in Duitsland. Bovendien kent men daar de Nederlandse zandaardappel van vroeger. In de periode 1925 t/m 1930 werden per jaar gemiddeld 224000 ton aardappelen naar Duitsland geëxporteerd. Dit waren voornamelijk zandaardappelen.

Wanneer de Nederlandse teler in het zuidoostelijke zandgebied erin mocht slagen een gele, bij het koken heëlblijvende aardappel met goede knolvorm aan te bieden, liggen daar zeker gunstige perspectieven. Dit zou de op de zuidoostelijke zandgronden

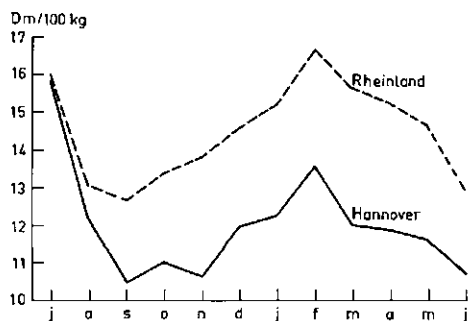

FIG. 4.
 DE GEMIDDELDE TELERSPRIJS OVER DE JAREN 1954, 1955 EN 1956 IN HET RHEINLAND EN IN DE OMGEVING VAN HANNOVER (Wegweiser für Kartoffeln und Rüben, p. 556)

DE PERSPECTIEVEN VAN DE AARDAPPEL

TABEL 8. Prijzen van consumptie-aardappelen in de EEG-landen in DM/100 kg

	sept. 1956	sept. 1957	sept. 1958
Frankrijk	11,30	14,45	17,45
Italië	18,30	17,40	21,85
Nederland	9,25	11,55	9,85
België	7,95	7,95	7,80
West-Duitsland	10,85	9,10	9,40
Gemiddeld EEG	11,60	12,30	13,30
Frankrijk:	Producentenprijs in de omgeving van Parijs		
Italië:	Groothandelsprijs in Milaan		
Nederland:	Rotterdamse beursnotering van waarschijnlijk Bintje		
België	Marktprijs van Kortrijk		
West-Duitsland:	Producentenprijs franco station, voor goede rassen		

momenteel steeds meer voorkomende monocultuur van granen tegengaan, wat landbouwtechnisch ook gunstig zou zijn. Volgens tabel 8 liggen de prijzen van aardappelen in West-Duitsland in doorsnee lager dan de prijzen van Nederlandse kleiaardappelen. Hoge prijzen, zoals die in sommige jaren kunnen voorkomen bij exporten naar Engeland, moet men dus niet verwachten. Wel blijkt uit figuur 4, dat de prijzen de laatste jaren zodanig zijn, dat de teler op de zandgronden hiervoor graag aardappelen wil telen.

Conclusie

Het binnenlandse verbruik van aardappelen kan gestimuleerd worden door het verbeteren van de kwaliteit van eetaardappelen en door het verwerken van aardappelen tot zg. veredelde produkten. Exportmogelijkheden voor kwaliteitsaardappelen van de zandgronden lijken op wat langere termijn gezien gunstig.

VOERAARDAPPELEN

In de vorige paragraaf is reeds medegedeeld, dat de teelt van voeraardappelen in vele gevallen niet lonend is. Bij een voergraanprijs van ca. f 25 behoort een voeraardappelprijs van ca. f 5 per 100 kg. Hierbij is rekening gehouden met de verliezen aan voedingsstoffen bij het ensileren van aardappelen. Momenteel kan men op de zandgronden echter geen aardappelen telen voor f 5 per 100 kg. Men gaat er daarom steeds meer toe over graan te telen en het tekort aan voedermiddelen aan te vullen door aankoop van krachtvoer.

Op het moment is moeilijk te voorspellen wat de prijzen van voergranen zullen doen. Wanneer deze prijzen zouden stijgen tot het Duitse niveau, dan wordt de teelt van voeraardappelen bij verder gelijkblijvende kosten meer rendabel. We komen dus tot de paradoxale uitspraak: bij stijging van de voergraanprijzen zal op de zandgronden, waar het bouwland benut wordt voor de veehouderij, het aardappelareaal uitgebreid worden ten koste van de granen, bij overigens gelijkblijvende kosten zoals arbeidsloon. Bij daling van de voergraanprijzen vindt het omgekeerde plaats.

FABRIEKSAARDAPPELEN

De oppervlakte fabrieksaardappelen blijft in de laatste jaren tamelijk constant (vgl. figuur 1). Hier spelen ook kunstmatige invloeden een rol.

TABEL 9. Export van aardappelmeel en -derivaten in verschillende oogstjaren (omgerekend in aardappelmeel)

Export naar	Export (in 1000 ton)				
	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57
België	12	13	13	12	15
West-Duitsland	32	25	38	48	36
Engeland	58	42	26	36	38
Finland	1	1	2	6	3
Frankrijk	3	—	—	4	—
Italië	12	16	15	14	16
Peru	1	1	2	2	1
USA	17	15	13	11	10
Zweden	—	1	3	5	2
Zwitserland	3	3	2	2	3
Diversen	13	15	16	15	19
Totaal	152	132	130	155	143

Bron: *Produktschap voor Aardappelen*

De export van zetmeel (tabel 9) ondervindt de laatste jaren moeilijkheden door de verminderde afzet naar de Verenigde Staten en Engeland. Men tracht nu langs twee wegen verbetering in deze situatie te brengen, nl. door verbetering van de kwaliteit van het zetmeel en door zetmeel te gebruiken als grondstof voor andere produkten. Deskundigen staan tegenover beide mogelijkheden tamelijk optimistisch.

Voor de teler van fabrieksaardappelen is het zeer belangrijk, dat de afzetmogelijkheden voor zetmeel of produkten hiervan niet ongunstig zijn. Even belangrijk is het voor hem te weten, hoe men tot een zo groot mogelijke zetmeelopbrengst per ha kan komen. Een hogere opbrengst en een betere kwaliteit hoopt men te bereiken door veredeling, door betere bemesting en betere teelt, door minder beschadigingen en betere bewaring.

Wageningen, juli 1959